

Гуляєв Євген Євгенович,
аспірант кафедри оперативно-розшукової
діяльності та національної безпеки
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗШУКУ ОСІБ, ЯКІ УХИЛЯЮТЬСЯ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ухилення від військової служби в Україні є актуальним правопорушенням, особливо в умовах воєнного стану, коли обороноздатність країни напряму залежить від своєчасної мобілізації. Це питання набуло особливої актуальності в останні роки, коли військова агресія проти України вимагає максимальної мобілізаційної готовності. Водночас ухилення від призову залишається поширеним явищем, що створює загрозу національній безпеці та підриває принципи соціальної справедливості.

Національна поліція України, зокрема кримінальна поліція, відіграє ключову роль у виявленні таких правопорушень та притягненні винних до відповідальності. Відповідно до статті 336 Кримінального кодексу України, ухилення від призову на військову службу під час мобілізації карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років [1]. Реалізація цієї норми покладена на органи досудового розслідування, яка здійснює збір доказів, організовує розшук та затримання осіб, що ухиляються від військової служби.

Згідно з розділом VII Інструкції з організації діяльності Національної поліції України у кримінальних провадженнях, пов'язаних із ухиленням від військової служби, кримінальна поліція має низку повноважень, спрямованих на виявлення та розшук осіб, які вчинили такі правопорушення [4]. Зокрема, після отримання інформації про самовільне залишення військової частини або інші форми ухилення, поліція повинна протягом 24 годин внести відповідні відомості до інформаційної підсистеми «Блокпост». Ця система дозволяє оперативно організувати розшук осіб, які ухиляються від військової служби. Зазначена інформація моніториться у режимі реального часу, що дозволяє ефективніше координувати дії підрозділів поліції.

Кримінальна поліція також взаємодіє з Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України, Державною прикордонною службою та Державним бюро розслідувань. Це

дозволяє ефективно координувати дії під час розшуку осіб, які можуть переховуватися на території інших областей чи навіть за межами країни. Наприклад, якщо встановлено факт перетину кордону військовослужбовцем, який самовільно залишив місце служби, поліція повинна взаємодіяти з Державною прикордонною службою для запобігання подальшому ухиленню від відповідальності [5].

Цікавим аспектом є те, що у разі встановлення місцезнаходження військовослужбовця, який ухиляється від військової служби, кримінальна поліція повинна забезпечити його доставлення до територіального органу Державного бюро розслідувань. У випадку, якщо військовослужбовець перебуває у розшуку, поліція має право на його затримання на підставі ухвали слідчого судді та доставлення до суду для обрання запобіжного заходу [4].

Застосування інформаційних технологій є важливою частиною роботи кримінальної поліції. Інформаційна підсистема «Блокпост» дозволяє оперативно обмінюватися даними між різними підрозділами поліції, що сприяє швидшому встановленню місцезнаходження ухильців. Крім того, поліція має право використовувати інформацію з електронних комунікаційних мереж для відстежування контактів та місцезнаходження підозрюваних за рішенням слідчого судді [2].

Однак реалізація цих повноважень стикається з низкою практичних проблем. По-перше, складність встановлення місцезнаходження військовослужбовців, які ухиляються від служби, часто пов'язана з навмисною зміною ними місця проживання або використанням підроблених документів. По-друге, в умовах воєнного стану значно зростає обсяг роботи для правоохоронних органів, що вимагає ефективної координації дій між різними відомствами.

Для підвищення ефективності роботи кримінальної поліції у цій сфері необхідно вдосконалювати законодавчу базу. Зокрема, варто розглянути можливість посилення контролю за місцем проживання призовників, впровадження цифрових реєстрів, що дозволять ефективніше відслідковувати переміщення осіб, а також посилення відповідальності за надання неправдивих документів.

Отже, повноваження кримінальної поліції Національної поліції України у випадках ухилення від військової служби є

важливим елементом забезпечення національної безпеки та правопорядку. Однак ефективність їх реалізації залежить від чіткого дотримання законодавства, оперативної взаємодії з іншими правоохоронними органами та дотримання прав людини. Зважаючи на виклики, що постають перед кримінальною поліцією, необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу та забезпечувати належний рівень підготовки поліцейських кадрів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Закон України «Про Національну поліцію» 02.07.2015. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
4. Наказ №375/233/672/657/485 від 03.10.2024 «Про затвердження Інструкції щодо взаємодії органів прокуратури, Державного бюро розслідувань, Національної поліції України, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України під час протидії кримінальним правопорушенням, передбаченим статтями 407–409 Кримінального кодексу України» (розділ VII).
6. Положення про Військову службу правопорядку: Указ Президента України № 1153/2008. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008>

Дзюбенко Олексій Григорович,
начальник відділу кримінального аналізу
Головного управління Національної
поліції в Херсонській області

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України суттєво трансформувала діяльність правоохоронних органів, особливо в частині документування воєнних злочинів. Значна кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних із порушенням законів та звичаїв війни, вчиняється в умовах